

המזכיר

עתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה:

באוסטריה-אונגריה:

לשנה 6 כתרין

לחצי שנה 3

לרבע 1.50

באשכנז:

לשנה 7 כתרין

ביתר הארצות:

לשנה 8 כתרין

מחיר מודעות:

בעד כל שורה קצרה (רבע רחב העמוד)
באותיות פטיט 40 הלר.
במודעות הנכפלות יורד המחיר כפי הערך.

הארסה לבית המערכת ולארמניסטריה:

„Hamicpe“
ul. Św. Sebastyana 32,
Kraków.

Kraków, 24 Czerwca 1904.

גליון י"א.

קראקא, י"א תמוז תרס"ד.

מה נעשה לצעירינו?

עם התפתחות התנועה הלאומית בעמנו, אשר על פי שמה עליה להקיף את כל היינו בכלל והיינו הרוחניים בפרט, מתחלת שאלה אחת לנקר במתנו והיא: איך נהנך את בנינו, ואיך נטיב אצלם את המגרות, שנעשו כבר בהנוכח: הנוך בני הנעורים תפש בכל העתים מקום חשוב כהיי עמנו. עם-הספר השתדל בכל עת ומקום, להנך בניו ברוח קדשי עמנו. ויען כי הדת המעשית עמדה על פי הרוב בשורה הראשונה, על-כן השתדלו לזרוע על תלמי לבותם ביהוד את ידיעת החקים בתור גזרות, שאין להרהר אהריהן ואת יראת ההטא. השפעות יודעי התורה ומהזיקיה היתה גדולה על העם, יען היו הכיבים ומכובדים אצלו ויעמדו כאמת למעלה מכל שדרות העם, הכל היו מתקנאים בהם ומתאיים לעמוד במדרגתם. ע"כ קימו כל בני עמנו וגם בני הנעורים את כל מצות התורה, שהן היו כל עולם, ישעם והפצם. עתה נשתנו העתים ועממן דורותינו. יודעי התורה ושומרי מצוה אינם עומדים עוד בראש עמנו ואינם מכובדים עוד, וממילא אין להם כל השפעה על העם ועל בני הנעורים, ידיעת התורה וקיום המצות אינם עוד האידיאל האחד. החבל, שקשר את כל בני ישראל בארצות הגולה נפסק, ובעל כרחנו רבים ממנו מהנכים את בניהם לפי תנאי המקום והזמן, לפי היחס שבנינו ובין העמים יושבי הארץ והשפעת קולטורת העמים על צעירינו רבה. רכבות צעירי ישראל ילמדו בכה"ס של הממשלה,

והלמוד הזה נוול את רוב עתם, ואופן למוד הדת בכה"ס האלה שולל מהם לגמרי את רגשות הכבוד להיהדות. גם החקים והמנהגים הדתיים, שיודיעו להם שם כגזרות כלי טעם, אינם יכולים להכות שרש בלבם. רוח הדשה הבאה מן החוץ ממקום חשוב אצלם, דעה הפשית אהת ממקום נאמן לפי רעתם, הנעשה לקנינם, תוכל לעקור משורש את כל דתיותם הרפה גם בלי זאת, ולהפך את סבלנותם בעניני הדת לשנאה גרויה או נסתרת לה. ובאמת — למה נכהד — החקים והמנהגים היבשים (כי את אלה ילמדו אצל מורה הדת) אינם יכולים למלאות את לבותם ברגשות כבוד והבה לדתם אהרי שראו, שבעולם הרחב, בכל סביבותם, מבזים אותם, וזה עושה רושם כביר על נפש צעירה. אם רוצים אנהנו איפא, כי בצעירינו יקום לנו דרך הדש דגד חוק כדוח וגוף-דור-שיאהבי את עמו וקנינו, אשר כל קדכן לא יקר בעיניו בעד עמו, עלינו להנכם ברוח עברי — לאומי כמלוא מוכן המלה הזאת, עלינו להשתדל להורות את היהדות בצורתה האמתית, לא זאת של מורי הדת בכה"ס. התלמידים היהודים בכה"ס התיכונים בעירנו למשל מתהלקים (מספרם כנמנויים לערך 300 ובכה"ס הריאלי לערך 200) לשלש כתות: א) בני הנאורים (עורכי דין, רופאים, פקידים וכו'), אשר כל יהדות אבותיהם מצטמצמת בזה, כי ילכו בימים נוראים ובימי פטירת אבותיהם להתפלל במנון, אלה הם עפ"י הרוב פולנים בני דת משה, נתבעים לתת את נרכתם לצרכים פולניים לאומיים ונותנים, שרים

כפה מלא „עוד לא אברה... פולין“, טפוס יהודי הגלות נמור, אשר בהנפתם ובננינתם המלאה התלהכות לאומית מתחפשת ירצו להשקיט את שנאת הדת והגזע, שהשתרשה עמוק עמוק בלב הפולנים. בני הארטודקסים. החבל הקושר אותם אל היהדות איננו חזק. הם רבקים ביהדות לא מאהבה רק ע"י המצות המעשיות, שלמדום אנשים, שאין מוראם עליהם כלל ואין כבודם גדול בעיניהם עד שיהיו למופת להם. בשעת הדחק טובה גם יהדות כזאת, כי הלא סוף סוף או אינם מכהישים את היהדותם, אבל יהדותם זאת לא תעמוד בפני רוח מצויה, כאשר בארתי למעלה (ג). הסטורנטים הציונים, הערים לכל תנועה לאומית כמהננו ומשפעים ממנה. אבל גם להם הכרה אותה האהבה הפנימית לקדשי רוהנו, וכשורה הראשונה לשפתנו העבריה, הנובעת רק מתוך ידיעה עמוקה וחודרת להיך עמקי נשמתה של היהדות, הנקנית רק ע"י למוד משובלל של ספרותנו ודברי ימינו ואיננו כמזוהים, כי בכוא הצעירים הציונים האלה בתוך סביבה רחוקה ממנו תפוג כל אהבתם לעמם. ככל אופן סכנה רבה ועצומה נשקפת ליהדות מבתי הכפר התיכונים. עלינו לבקש איפא עצה, כי לא יהיה למוד הדת והיהדות לריק. רק הדרך הזה פתוח לנו, להכניס רוח יהדות בלבבות צעירינו, לכן עלינו להנך את הדרך ולסול אותה. וזה אשר עלינו לעשות:

בני הנאורים, המלקקים עצמות משלחן הפולנים, אם רק יזכירו אותם הפולנים כנגנן גם את היהדות (מה שבטח יהיה) יקיצו מתרדמתם, יזכירו את

פילימון

מיוחסים.

ישנם שלבים רבים בסלם חיי העמים התולדותיים, המה המפלגות, שדרות החברה. לשוא עמל מעריצי דוח הדימוקרטיה, לריק עבודת מפיצי רעיון-השווי, לעשות מכל האנשים חטיבה אחת, הוא „האדם“. המין האנושי הוא מנומר ומלוא, והק „קמן וגדול“ עומד וקים. בהחלה נמלו גדולה רק בני „שלשלת היוחסין“, במאה שעברה התקדמו „בעלי הרכוש“ ויהיו המה כתר האדם, היום ההחילו מבכרים את „אנשי הרוח“ ושימום לפאר מין-המדכה. אם כה ואם כה יוצא לנו איזה „קבוץ-עליון, איזו „יהודי סגולה“.

רק אנחנו בני ישראל. שונים מאלה. אצלנו „הכל מיוחסים“, כלנו בני מלכים. בראי-חיינו משתקפים אמנם חזיונות שונים. האחד מתרומם על השני ומתפאר עליו — ועלית „המישי“, „וששי“ הוכיח. איש מגדיל עקב על רעהו — יוחס האינטליגנציה שלנו אל היהודי הפשוט, או יחס „בעלי הבתים“ שלנו אל „בעלי המלאכה“ יעיד. אה מבקש רק מום ומגרת

באחיו — ויחס מפלגות „חסירינו“, „משכילינו“ ו„ציונינו“ זו לזו מוביה.

ובכל זאת לא נמצא כמעט יהודי, שאינו מהזיק את עצמו ל„מיוחס“ באיזה צר, כל אחד במדרגתו, שהוא עומד עליה. יש לדרוש את ההכונה המיוחרת הזאת לשבה ויש לדרשה לננאי. יש בה מאותו רגש-הכרה-עצמו המקומם את נפש האדם, מעדן ומאמץ את נשמתו, להביאה אל השלמות, ויש בה מאותה ההתקוממות נגד כל אכזריותם, מאותה היהדות והשהצנות כלפי גדולים, הקרובה לאנדהיה.

„עם סגלה אנחנו“, בשבה הזה יש חלק לכל יהודי. זה הוא „החומר ההיולי“, ומכאן ואילך משה. שלים כל „המיוחסים“. והיחוס רב-הגון ורב-הצדדים, ומקומו בכל שדרה ושדרה של העם, אם גם בפנים שונים, כל אחד מתפאר ומפליא רק „יחוסו“.

יש מתפאר באבי-אכיו, שהיה „קדוש-עליון“, עובד מעבודה, ובכך הוא — נכדו — מגזע קדש, „בר אבהן“ וכל יתר משפחת האדם לא נבראו רק לשמשו וינשאו וגם לפרנסו הנם.

יש-כן-כזו-משפחות והוא מתאמץ להשכיח ולחעלים את מוצאו. ומפני שיבוש בכיקורו, פתגם שגור בפיו „יחוס על הקברות“ — העקר הוא יחוס-עצמו... איש כזה מבקש בכל מקום הואנה להלכין פני האחר, למען יתכבד מעלבונו...

יש זהירים כמצות, עושים העויות משונות בהפלתם, נזהרים כמצות, שאדם רש בעקבו ודוקא במקום רואים. סובכים שעות הרבה הנה והנה — מאפס מעשה — ומטיפים מוסר לבחורים, מפזרים לצרקה ובני ביתם סובלים מחסור ובכל זאת לבקש עבודה לא נאה להם — כי „מיוחסים“ הם.

יש מהמשכל, לובש קצרי, משקפים על עיניו, מצוין בכל סמני ההשכלה, יודע מעט לבתוב, יוצא ונכנס בערכאות על כל צרה, מתפקד קצת ולועג למנהגי ישראל. אינטליגנט! בריה יפה ומנוהצה! ו„יחוסו“ עוד יפה הימנו!

יש אצלנו מטפוס „בעלי הבתים“, שלא קראו ולא שנו, אבל — לוקחים הם אורח לשבת, וכבר הם מתנפחים ככרבור, מתרוממים על „הכמלנים“ והלמדנים. אין דומה להם. נסו נא להציע לפני אחד מהם שדוך, כשביל כהולח, שאינו לפי גאותו, והדעו מה גדול יחוסו!

יש איש שלמד בנערותו ועודנו זוכר פרוש המלים, ואם יגע הלילה פלוני כמלא נימא בכבודו או נראהו מתרגש ומתקצף, ומכבט את הכל. איננו „ב"ה עס-הארץ“, כי על כן „מיוחס“ הוא! של נעליך מרם תקרב תוך ד' אמות שלו! הוא קורא לזאת: כבוד התורה.

יש בעל-הון, שרכושו רב מיום ליום ע"י אמצעים

מצבם בין העמים, וממילא ישובו אל עמם. אבל למען אשר שיבתם לעמם לא תהיה פתאומית ומקריה, ומפני זה עוברת, נחון להבינם לזה — כמובן ברצונם — ע"י הודיענו אותם את העבר שלנו, *) אשר גם הוא מלא היוונות היסטוריים, כאשר אצל שאר העמים, נחון להודיעם, כי גם לנו ספרות עשירה, כמו ללשונות הגוים, אשר העמים מכבדים אותה, ואז גם הם — המוקירים רק מה שמכובד בעיני אחרים — יכבדו, לכם ימלא אהבה לעמם ולקנינו הרוחניים.

בני הארטודקסים, הם הלומדים תלמוד המביא גם לידי מעשה. גם עליהם כבר עשתה התנועה הלאומית רשם נכר; אבל השפעת אבותיהם — הרואים בהתנועה הציונית דחיכת הגלי הנאולה הנסית — עוד חזקה עליהם. פה הנעתי אל נקדת הכבד שבענין הזה. בזמננו, קיום הדת המעשית — אחת הוא אם טוב הדבר לנו או לא — תולך ורופף, חלק גדול מבני הארטודקסים כגדלם ובצאתם מתחת השפעת הוריהם, יפרקו מעליהם את עול המצות המעשיות, הדרושות מאת האוחזים בהן השתעבדות כחותם ההומריים והרוחניים וצרמניות כלתי מוכנות לכל אדם, ולכן זמננו, שקבל עליו נמוסי אירופה, שאחד מעקריו היא החרות המחלטת על יסוד המטריאליסם, אין דבר שגוא כנשיאת עול, שאין סבתו וזמנו גלויות לפניו. לאלה נחון אופן חנוך חדש. אבל לשנות את ההנוך נחוצה הסכמת הוריהם. עלינו איפא להנך קודם כל את האבות ברוח עברי לאומי, להבינם, כי גם היודע את השפה העברית ואת הספרות החדשה יוכל להיות נאמן לדתו, כי סקירה חודרת לרוח הדת ודברי ימיה לא רק שלא תזיק להאמונה, אלא גם תהויקנה, בהראותה את אופן התפתחות הדת והפנים השונות, שגראו בה בזמנים שונים והיודע את כל זאת יראה את הדת ואת המצות המעשיות לא כאיזה פרדוכס, שמצוה לעקרו משרש, כי אם כאחד מיצירותיו הרוחניים של עמנו, וידע מתוך הכרה, כי כל המכבד ואוהב את עמו עליו לכבד גם את דתו ולהחזיק בה. ואם יוכחו האבות מאמתת המשפט הזה ויהנו עפ"י רוחו את בניהם, אז תקוה נשקפה לנו מתדור הזה, כי הלא סוף סוף יודעים הם ומכבדים את היהדות, אף שאינם יודעים את רוחה האמתית. — הרגש הלאומי

* היכתזמורה דת להודיע תלמידים כאלה בכל עת את המאור שבתורה, את היתרון של המוסר היהודי, שגמנו ינקו אחרים ויקראוהו על שמם. (המערכת)

יבוא אז מאליו, ובכואו יזרו הלאה את הגילוחם לכפוף את קומתם לפני כל המתגאה עליהם ובפרט לפני בן עם נכר, יען כי יבינו את ערכם הם. הסטודנטים הציונים. להנך הצעירים האלה עלינו להקדיש את מיטב כחותינו. אבל כטרם אבאר את אופן הנוכח, עלי לתאר בתחלה את מהות ציונתם ואופן התפתחותו אצלם. ציונותם באה מסכות הצוניות, בעבור שנאת הנכרים הבריהם ובעבור התנהגות המורים, אשר בכל אופן אינם הפשים משנאה גלויה או נסתרת, "להזידיים". רוחם הצעירה מתרגנת מזה, וכתכרת יאהו בהרעיון הציוני, שבו רואים הם (או הפצים לראות) את התנועה, אשר תהפוך את המצב הנכחי מן הקצה אל הקצה. רוחם הלאומית לא התפתחה בדרך טבעית, כי-אם נכנסה בהם פתאם, כלחץ מתנגד הכא עקב כל לחץ, וסופו להתרפות, כאשר ירפה הלחץ ההצוני. מלבד זאת הם עומדים תחת השפעת הבריהם תלמידי בה"ס הגבוהים, שציונותם עפ"י הרוב איננה נובעת מקרב לבם (אני מדבר על אדות האקדמיים בעירנו), כי אם מצות אנשים מלמדה היא, וההשפעה הזאת אינה יכולה לפעול לטובה על התפתחות הרעיון הציוני אצלם. נחון מאד, לתרחיק את הסטודנטים מכל הציונית המדינית, הנחשבת להם כתנועה רבולוציונית וכבר דרשה קרבנות בעירנו. לפני שתי שנים יסדו אגודות, שבהן — לפי הבריהם — למדו היסטוריה, אבל מפני זה הכרת אחד מהם לעזוב את הגמנויות, אחדים מהם ישבו בכלא כמה שעות, וכלם העלו עליהם את הסת הדיקציה כל כך, עד כי בפנות החכרה, "שפה ברורה" — שיסדה ב"ס עברי — אל שלטון ביה"ס, להרשות להסטודנטים, ללמוד שפת עבר בכיה"ס כזה, נדחתה בקשתה מאת מועצות ביה"ס וגם מהמיניסטריים. ולעמת זאת עלינו לקרבם אל הציונות הרוחנית. יעזבו נא את הפוליטיקה לגדולים וטובים מהם, שבבר למכו הרבה ויעמרו בנסיונות, יתרחקו מאניטציה לצורך הרעיון הציוני בין התמון. עליהם לחרות על לוח לבם את הדברים, "דע את עצמך", עליהם ללמוד לדעת את היהדות לא רק של העבר, כי-אם גם זו של ההנה. מובן מאליו, כי ללמוד כזה נחוצה ידיעת התורה, השפה, ההיסטוריה, הספרות והגיאוגרפיה של ארץ ישראל וכו'. הלמודים האלה צריכים להיות תחת השגחת מומחים לאיתו דבר, על פי פרוגרמה ברורה ומפורטת מראשה, ובהתאמת אופן הלמוד להתפתחות כשרונותיהם של התלמידים. ישנם בתוך הסטודנטים כשרונות גדולים, שיכלו להיות לברכה בקרב עמנו, ולהם עלינו לדאוג

כשורה הראשונה. גם רצון כביר יש להם; הסרה להם רק ההתרכויות. ההתרכויות הזאת צריכה להיות מיוסדה לא על בסיס פוליטי או רבולוציוני, כי אם על בסיס עברי-לאומי, על השתעבדות האיש הפרטי לצורך הכלל. במרכזו כזה יעבדו צעירינו עפ"י תכנית אחת את עבודתם הלאומית, אשר בודאי תהיה הפוריה, ובהם יקום לנו דור חדש, דור חוק ברוח ובנוף, היודע את אשר לפניו, אשר לא יסוג אחור מפני כל המכשולים, שיעמדו לישטן למטרתו הלאומית ואשר בטוח בכשרונו, יכלתו ורצונו, יצעד הלאה על דרכו, אשר התוה לו עד אשר יתגשם רעיונו "תחית היהדות והיהודים בארץ ישראל".

סטאניסלאו. בן מאיר.

ענינים מדינים

המלחמה. למרות כל השמועות, שהתפשטו עד סוף השבוע שעבר, כי השר המצביא קורופסקין יעמד על דעתו ולא ישלח חיל מול פורט-ארטור, לגאול את המבצר מידי הצרים עליו, במל שר הצבא את דעתו מפני דעת מועצות הצבא בפטרבורג, שהחליטו מרחוק, לשלוח לגאול את העיר הנצורה. ומיד נוכחו בפטרבורג, כי קורופסקין שר הצבא בעל הנסיון ידע מה שאמר, כמו שידע מה שאמר בעודו בפטרבורג בתור מיניסטר לצבא, בהתנגדו בכל כחו למלחמה. חיל רוסיה כ"ה אלף איש, שנשלח מול פורט-ארטור תחת יד שר הצבא שמאקלבארג, בעודו בדרך, אצל וואפאנקו בחצי-האי ליאוטון, פגעו בו היפנים מהחיל השני ויכוהו מכה רבה וכמעט לא נשאר שריד לחיל רוסיה זה. הרבה יותר משני אלפים איש נפלו חללים על שדה המלחמה, כארבעת אלפים נפלו נמחצים, אלפים אחרים הלכו בשבי. כל אנשי החיל, שאבדו לרוסיה במלחמה הזאת יערכו ליותר מעשרת אלפים ויתרם התפורו לכל רוח והיפנים סגרו בעדם את הדרך, לכל ישובו להתחבר עם חיל קורופסקין. המפלה הזאת היא הגדולה בכל המפלות, שנפלה רוסיה במלחמה הזאת. ולעומת זאת נחלה רוסיה נצחון על הים, זהו אחר הפלאים, שגראי במלחמה הזאת. בתחלה אמרו הכל, כי כל בח יפן על הים, אבל על היבשה לא יוכלו לרוסיה, כי ביבשה אין עומד לפני תקוקים למודי המלחמה, אשר קימת ענקים קומתם. ואחרי אשר הכו היפנים

הוא מחותנו של פלוני, שרודו הוא מחותנו של בן אחרתו של פלוני הנאון או העשיר.

יש אברכי-משי סמוכים על שלחן הותניהם, ויש אברכים שלמדו קצת, התפלספו קצת, קראו קצת בספרי השכלה, כתבו קצת, מעורבים עם הכריות קצת, ועודם גם חסידים קצת; היש ערוך אליהם? ! המה סלתה ושמנה של האימה, המה המיוחסים היחידים.

יש איש המחליק ברכו העב וזקני הארוך, לאמר "יהודי נאה" אני. פרנסתו מצויה אצלו בהשתמשו בכל מיני מרמה שבעולם, והוא מכיש בכזו וגאוה על שכנו הפועל או כעה"מ המשתכר באמונה, ויחשב לו לחרפה לדבר אתו, למען הראות כי "מיוחס" הוא.

יש איש פשוט החי ממלאכת כפו באמונה, והוא בחמוד למשא כל הימים, אך לעתים יתנשא ויקרא, כי אינו חי מגנבה או גולה, כאשר יעשו "היהודים הנאים והכשרים", וכבן רק הוא "היחסן"!

יש איש שנשאר יתום בן-טובים. בשמתו הוריו נספח אל נושאי-הסבל, החבל על צוארו והסנוד מלפניו תמיד. כגדלו — כמו היו לו געגועים נסתרים אל חוג חברה אחרת — לקח לו יתומה כמהו לאשה "בת השוחם הישן", והוא מתפאר בזה על בני-גילו לאמר: זה הוא יחוס שלי!

כמה פעמים נשמע בין נשים מריבית ברחובות הנדחות, בי האחת תתפאר על רעותה: "ובי נאה לי לדבר אתך? התדעי בי דודי החסיד ע"ה מה בארץ הקדושה?" והשנית בריבה את השלישית מספחת על כמנה וקוראת: "לכי לעואזל מפה, את ילדת-החוקן (זאמעקע)! ואנכי ב"ה ילדת-באן (א היגע)!" שני מיני "היחוסים" האחרונים מביאים לידי הרהור ומחשבה. האשה העבריה הזאת, השיכנת פה ברחוב צר ואפל ופיה מלומד לנכל ולחרף, הוא מיגשת איזו התרוממות-הנפש להתגדל על חברה רק בזה, כי דודה מת באה"ק!

וחכרתה השנית השובנת בחוג זה, היא מחקה מעשי זרים, וקוראת לבת-עמה, שגולדה בעיר אחרת: "זרה!" כמה שכעה הגלות המרה את חותמה על חיינו! מיוחסים אנחנו, וזה אסינונו. יחוסנו מתפוצץ לנצוצים רבים, כל אחד "מסכת" שלמה בפני עצמה, וכל אחד מכמל את יחוסו ומעלתו של השני.

נפלאה היא הברת-ערך בזאת הכנויה מחרבן זולתה. תכונה כזאת אינה מעלה, אלא משפלת את הרוח, ומביאה להתפוצצות הכחות, להתגודדות ואנרחה. דאובן פאהן.

בשרים ובלתי כשרים, והוא אדם גם ופשוט, אין לו עסק בעניני-העולם, כל תבלית חיוו — לפטס את עצמו ואת ביסו. לו תיאוריה אחרת על החיים. הכל הכל לפניו, רק כים מקשקש — זה הוא יחוס נפלא!

יש איש עוסק בצרכי צבור תמיד, לאמר: משתדל להבחר בכל מקום שיש בחירה, למועצות הקהל, למועצות העיר, ועוד. בשעת הבחירות לבית המחוקקים עוזר הוא על יד הכופים את הבוחרים לבחור בקנדיט רצוי לשלמן המדינה. ברעבר יש לו הנאת-ממון מכל אלה, אבל דבר אתו ותדע, כי דק טוכת-הכלל לעניו. הוא פני-העדה וכתר-הקהלה!

יש "בעל-בית" הקורא את ספר "התחלים" מדי יום ביומו, ובשכר זה ידרוש כל עליה שמנה, ולא אחת ושתים הסביר כ,שמחת התורה" ככתנת-יד גסה להגבאי — כי מיוחס" הוא!

יש איש, שידו בכל ענין משום "שהיה עשיר" ועתה ירד מנכסיו. כבקשו שדוכים לצאצאיו יתפאר שהוא "איש שירד ממדרגתו"... גם זה יחוס.

יש שאין בו לא זכות אבות ולא יחוס עצמו, לא תורה ולא יראה-שמים, לא עשר ולא השכלה; אלא בנות יש לו ושדכן חרוץ ורמאי אחד המציא לו שדוך הגון לכתו הכבירה ואחריה "יעשה" שדוכים הגונים בכל כנותו והכל יאשרוהו. מי ידמה לו ומי ישוה לו,

את צי רוסיה בים לפני פורט-ארטור וינפצו את מבחר ספינות רוסיה ויטביעו, אז הכירו הכל, כי בא הקץ לבח רוסיה על הים ואין תקוה לה להתגבר רק על היבשה. והנה נהפך הדבר. מספינות רוסיה הנתרות עוד בנמל וולאדיבוסטוק, אשר ספינות יפן השמורנה אותם יומם ולילה, לבל תצאנה מן הנמל, עזבו פתאום שלש ספינות-מלחמה את הנמל והכענה נגבה עד קצה גבול הרום של אי יפן ובמצר היב, שבין יפן וקורעא, פגעו הרוסים אניות משא יפניות, שהולכו אנשי צבא וצידה. הרוסים ירו עליהן וישליכו עליהם טורפדאות והמבענה הן ובל אשר בהן, הרבה יפנים אבדו בכצולות ים, מלבד הבכורה אשר לרגלב (רבים כהם נמלטו). האדמירל סקרידלוב מצבא הצי שב בשלום לחוף וולאדיבוסטוק והאדמירל היפני קאמימורא, שרדף אחריו במספינות מלחמה מוולאדיבוסטוק לדרום ומשם לוולאדיבוסטוק, לא לא השיגהו ובל העם היפני בועם על קאמימורא ודרש מכנו, כי ישלח יד בנפשו. גם ספינות רוסיה הנשחתות אשר בנמל פורט-ארטור כבר הקנו ותצלנה למלחמה. דנמל, שסגרו היפנים כחרף נפש, פתוח וספינות רוסיה יוצאות ובאות בו. מהצד, שהשחירו היפנים, ושכבר התיאשו הרוסים מכנו, רואה איפא ממשלת רוסיה נחה. אבל מחיל היבשה, עקר כחה של רוסיה, אין לה נחה. שמועת-איוב ישמעו בפטרבורג יום יום מחיל היבשה. בשבוע הזה נשמעו שמועות ממפלגות חדשות, שנפלו הרוסים במאנדזשוריה אצל ליאויאק וקאמשו. בשתי דרכים באו היפנים והתי המלחמה לרוסים מפנים ומאחור, כפי הנשמע היתה תבוסת הרוסים שלמה; אבל אין השמועות מקימות עוד. היפנים הביאו בימים האלה חילות חדשים במספינות על חוף חצי-האי ליאויאק, להוסיף על החיל הצר על פורט-ארטור. כדור הוא, כי היתה איוו מלחמה חדשה גדולה, ואין הפרטים נודעים עוד. עתה יתהילו ימי הגשמים במאנדזשוריה והמלחמה תשקוט לשבועות אחדים. וקורופסקין ישאף רוח, כי בניהים ישיג את החיל החדש, ששלחו לו מן המערב ויחליף כח. אבל גם היפנים ישיגו תוספות על מחניהם.

קנאת-עם. יודעים אנחנו, היהודים, את רגש קנאת עמ, אף שע"פ רוב היה עלינו לעצור כרוחנו ולכבוש את יצרנו. בארצות הגולה אלו היה אחד היהודים קם, לנקום באחד מלוחצינו, או היו צוררנו עושים נקמה בכל העם והיו מוחים את שכנו מתחת השמים. בזמן שישבו אבותינו על אדמם קמו בנו הרבה אנשים, שבקנאתם לעמם הרגו את לוחצי ישראל. שמות האנשים האלה נשארו לבדכה בקרבנו. קנאי ההרות, שבתוך צעירי היהודים ברוסיה, לולא פשעו בעמם היו עוצרים כרוחם ולא התערבו כמורדים, אף שבעקר הדבר הצדק שם עם המורדים. אם יהרג איזה אדם מעם אחר את הלוחץ, או הוא לבדו ישא עונו ובני עמו נקים. והבא במקום הלוחץ יירא לדבא בני אדם. ויהודי כי ישלח יד בלוחץ, או מלכד שאין בל תקוה, שממלא מקום הלוחץ ייטיב דרכו, גם בל העם היהודי ישא בעון הרוצח. הקנאי הלאמי שאומן בפנילנד, שהרג את הלוחץ, רוצח העם הפיני, גנראל בוכדקוב, נציב הצאר בארצו, עשה השועה גדולה לעמו ואולי לכל העמים המדוכאים תחת יד עריצי רוסיה. שום אדם לא ישא בעונו וגם לא הוא עצמו, כי שלח יד בנפשו, לבל יפול בידי אויב. ואין ספק שהנציב הבא אחרי הנרצח לא יבכיר עלו כל כך על העם, שאומן איננו ניהיליסט ולא אנרחיסט, כי לקום נגד רשעת מלכות הרשעה אין צורך להיות דוקא אנרחיסט. כמכתבו, שהניח והערוך אל קיסר רוסיה, נאמרו אמדי-ישר אלה: "הגנראל כוכרקוב הביא מהומה ורשעה אל ארצנו. הקיסר גדור בחומות של חנופה וכזב ואינו יכול לראות עני עמו ולשמוע את צעקות העם הפיני מפני לוחציו, ואין כל עצה אחרת לעם בלתי אם לעמד על נפשו. העצה הזאת היא קשה, אבל היא העצה האחת. את נפשי אני מקריב ביד, למען אוכיח את חוד מלכותך, כי בפנילנד, בפולן, במדינת הים המזרחי וככל מלכותך החמם קם

למטה רשע". מותו הנורא של הגנראל כוכרקוב, במעלות בית הסינאט, הוא מפלה לרוסיה ולסדר מלכותה לא פחות מן המפלגות במזרח הרחוק. ההתנקשות המדינית הזאת היא ההתנקשות העשירית מאז עלה ניקולאי השני על כסא מלכותו. בתוך ההרגים בידי מקנאי קנאת עם ישנם שני מניסמרים: המניסטר לחך באגאליעפאוו והמניסטר לעניני פנים סיפיאגין. מתוך נציגי המדינות נהרג באגדאגאוו וויטש נציב אופא. הנסיך גאליצין נציב קאוקאז היה בפשע בינו ובין המות. הוא נפצע פצע קשה בראשו. פצעים קלים נפצעו בידי מקנאים גנראל וואהל נציב ווילנא, הנסיך אבאלענסקי נציב חארקוב. מידי המהנקשים בנפשם נצורו לגמרי ראש הסינוד פאביעדאנאמצ'עוו, שכדור מות עף בצד ראשו ובו לא נגע. כמו כן נצל הבאדון קארף נציב לאמושא. בפעם התשיעית ההנקשו שני אנשים זרים בנפש הקיסר ובל ביתו, כי התפוצץ חומר כפוצץ בהוטל, אשר ממול בית הקיסר, ארבעה חדרים הפוצצו וגם הכהנקש בעצמו נקרע לגזרים. הבודד הזה היה מוכן לבית הקיסר. ורצח באכריקוב הוא ההתנקשות העשירית.

מכשול-עון. ממשלת פרנציה תחת יד קאמב קברה על עצמה עבודה קשה, להאכיד את כל השפעת הכהנים ודת על חיי הצבור. סגר כמה בתי דת, גרש נזירים ונזירות, החדים נכסיהם. והכל עשה על דעת הקהל, כי רוב צירי מועצות הארץ עמדו לימינו, בסוף נכשל במוקש קטן, שהניחו לו הקליריקלים לרגליו. לפני חדשים אחרים שלחו הנזירים העוסקים במשרפות י"ש, להציע לפני קאמב ולפני בנו, מזכיר הממשלה, שיקבלו שני מיליון שחד גחוקו איזה חוק, שעל פיהו לא יסגר ביהם. המניסטר, כמובן דחה את ההצעה. אבל שונאיו פרסמו את הדבר וקאמב הברח לדרוש מאת הפרלמנט, להושיב ועד, שיחקר וידרש את הדבר, למען לא יובלו צורריו להשתמש בעלילה הזאת בכבלי נשק להפילו. המניסטריוס בסכנה. כי הקליריקלים משהמשים עתה נגד קאמב באוהם האמצעים, שהשתמשו כהם נגד דרייפוס: בעדות שקר, בזיופים ובחציפות, אשר לא נשמע בכמה. אם יפול המניסטריוס ע"י התנקשות צורריו, אז יפוך כל הכנין שבנה, בלומר עמתו והארץ אולי תשוב לנפול בידי הקליריקלים. ככל אופן תרגז עתה פרנציה ועיני כל העולם נטויות שמה, לראות אחרית המקרה ההסתורי ההוא.

צרת מארוקו. כמעט ששכ השלום במארוקו על מכונו והנה צרה חדשה לארץ האמללה הזאת. ראש השודדים ראיוולי בראותו, כי הממשלה תעשה את כל חפצו, למען יוציא לחפשי את השבוי האמריקני, אין עוד כל גבול לדרישותיו. הוא דורש עתה חצי המלכות והוא מציק לשלטן מארוקו יותר מהמורד בואמארא, שכבר נכנע לפניו. אחרי שעשו חפצו, לאסור בבית הסהר את כל השופטים והשוטרים, שעששוהו על עוונותיו הראשונים ואחרי שהכתיחו לו גם את כל פרשת הכסף שדרש, גבה לבו והוא דורש עתה לא פחות מאשר יתנו לו ממשלה חפשית על ארבע מדינות. והשלטן אוכד עצות עתה. איז לו מאמריקה ואוי לו מהשודדים.

על המצפה.

עסקים. בני עמנו בערי גליציה רודפים אחרי עסקים. כי רוב ענפי הפרנסות, שמהם התפרנסו היהודים תמיד בשלום, כרוח או בצמצום, נשטמו מתחת ידם ואחרי שאין פה חרשת המעשה ומסחר במדה מרובה, באופן שמעסק אחד יוכלו לחיות כמה אלפי נפש, כמו שיש בכל ארצות הקולטורה, מוכן הדבר, שכל יהודי בפני עצמו מברח לדרוף אחרי עסק; מוכן הדבר, שמאה איש יתפשו בעסק אחד, שרק חמשה אנשים יכולים לחיות ממנו; מוכן הדבר, שרוב הרודפים אחרי עסקים, והם אנוסים בסוף, כאשר ייעפו וילאו

לדרוף, לאחוז בכל הבא בידם — יכשלו ויאבדו רבויים ורכוש אבותיהם ורכוש אחרים; מוכן הדבר, שכמעט כל כסף נדן של הזוננים הצעירים יורד למימון רכוש עמנו ככלל הולך ופוחת מיום ליום והיהודים בגליציה, קרוב למיליון נפש אדם, נעשים, זאת נראה כהוש ואין צורך להביא ראיה, עם של קבצנים, של הולכי במל ושל עובדי עברה, כי מהכמה עד החמא אין רק פסיעה אחת. אין איפא בל פלא, כי מאין עסקים תפשו יהודים רבים בבל ערי גליציה בעסק קל, שאין צורך לו בהכנות רבות והוא פורח דוקא במקום העוני והדלות — הוא עסק הרבית או כמו שנקראתו במעט בושא "עסקא". הרבית היא אמנם אסורה בארץ הזאת, אבל יודעים הם בני עמנו, שכשם שאפשר להערים על אסור הרבית שבתורה, עד שהיום יעבר אף הירא וחרד, אף החסיד שבחסידים על אסור הרבית, באופן שמור"ם בעל ה"הותר עסקא" לא התכוון אליו כלל, יעשוק את רעהו היהודי, יפשוט עירו מעליו ולכבו לא יבשילוהו בלל, שישא את כל הענשים החמורים הנחשבים כגטרא — כך אפשר עוד יותר להערים על אסור הרבית, אשר בחקי אוסטרחה, לתת בסף כגשר ליהודים, לאכרים, לפקידים ולכל קשי-יום, האנוסים לרפא את שברם יום יום במלות ולשום על קהל החלבים האלה, מס בנד מנשוא ולקחת אחרי בן את כל אשר להם ולהורידם בלי המלה לשחה. הערמה היא השמות החדשים, שיקראו לתועבותיהם: "בנק לחסכון ולקרדיט", "קופת עזרה", "חברת אסקימפמ" וכו'. בשמות יפים ומצלצלים יכסו נושבים אכזרים ומשחיתים, עובדי ישראל, את מעשי החמם הגלויים והנסתרים. והם גורמים רעה לקרבנותיהם וגם לעצמם ולרעב, וחלול שם ישראל נורא מאד. אנשים אחרים ככל עיר יחטאו ועל כל ישראל וגם על כל דהנו ותורתנו תצא עלילה, כי ה"תלמוד" והשלחן-הערוך צונו לחמם, לגזול, לנשך ולתאבד ולחיות אוכלים ואינם עושים. חרפתנו לא נובל למחות, כי לא נובל להוביח לצוררנו, כי לא ע"פ התלמוד עשו להם פלוני ופלוני "קרדיט-בנק" ועלינו לחשות ולהביט בחלל פלוני ופלוני שמנו ובהכאישם את ריחנו, ולא עוד אלא שעלינו לכבדם בכל כבוד ככה"נ ובקהלה. ויותר מאשר לבל הזיקו החומסים ההם לחבריהם בני אמנותם, בעלי בנקים ישרים ונאמנים, שיש מהם, שנוסדו באמת לסוכות סוחרים ובעלי מלאכה עניים. אבל ביון שנתנה רשות למשחית שוב אינו מכחין, עתיד חוק להברא באוסטרחה, אשר יסור בנק ליהודים אי אפשר יהיה וכו' בהתחילו בתי המשפט לשים לב למעדות פריצים אל ה, כבר נכחלו היהודים בערים אחדות מפחד פתאום, כי אנשים מכובדים, "יראים ושלמים", נדיבים וחסנים, ראשי קהלות ואדריי הכחירות, ירדו אל בור, למקום גנבים ושודדים, שנמצאו במחתרת, וצוררנו ירעו עלינו בעל גנב, שנתפש בכף ובלבים בתמונת עתונות פולנים נובחים עלינו. זהו פרי רדיפת עסקים בגליציה. והסכה הראשונה לכל התקלות והמבשולים היא — הבו גדל לאמת — החנוך הרע. כי מה יעשו אכרבים אמללים, שלא למדו כל מלאכה ואינם יודעים שום עצה כמה להחיות את נפשם ונפש ביתם ומהנך כבר אבד החצי בידי "פריצים" רעים? לולא היה הרוח המוסרי של עמנו טוב מעקרו, היו אלה נעשים לסטים, היו יוצאים לתרבות רעה. אבל לאשרנו הרגש המוסרי בריא; רק צד אחד בנו לקו, יפרצה אחת יש ברוח מוסרנו, את החמם שבעניני הלואה איננו רואים, הננו עורים לדבר אחד, פגומים במקצוע זה. דוח מוסרנו רגיל לבלתי הרגיש כל רעה באונאת ממון ובחמם שבעסקי הלואה. אבל אם בעקר הדבר אין האנשים האלה מוצאים בל דע ולא ייראו אף מאימת הדין, לא בב"ד של מעלה ולא בב"ד של מטה, ישימו נא אד לבם, אם עדיין לא נשחת לגמרי, כי חלול השם בדבר. ענין חלול השם הוא ידוע להם. אם לעסקים אנו צריכים — לא זה הדרך רבותי.

משפט הפרעות באוהנוב.

גם בשבוע זה עסק בית הדין המיוחד באוהנוב בנבית הערות. מתחלה נועדו 250 ערים ועתה כבר נקראו הרכה יותר, כי כל נאשם מביא עדים אחרים, שיוזמו או יכחישו את העדים היהודים. ביום ו' שעבר העידה רחל רייזלער, כי האכר פאמשקאווסקי הפיל אותה לארץ ויכניה באבן על ראשה וירכסנה בגליו. העד ישראל רוקח העיר, בי נושא האגרות סקריפטשיק הכה את בן הרב על לחיו ובי הזתירו בכיח"נ, לבלתי הזכיר את שם המומר מפני הסכנה. המלצר גארפינקל מעיר על רבים מן הנאשמים. כלם מבחישים ומביאים עדים לזכות. הער הזה העיד גם נגד סקריפטשיק הזקן, שהחביא את המומר ושהיה ראש המשחיתים, שכל העדים, שבאו עד בה, פחדו להעיד נגדו, בי גבר-אדם הוא וחשוב בעיר, כל מי שידע דבר עליו נתפש ביד השוטרים, בי סקריפטשיק הלשין עליו. אמו של המומר באה הרכה פעמים ותתחנן אל בנה, כי ישוב אליה וסקריפטשיק הכה אותה בכל עת. ס. בופר בכל. באים עדי זכות, אבל אין להם כלל מה להגיד. רוב העדים לזכות הנאשמים כבר נמצאו כופרים וראש השופטים קצף על הנאשמים על הביאם עדים בזובים כאלה לרעתם וייעץ אותם, להודות בל איש על חטאו. מבח יהודי העיר, כי שומר אחד, שאינו עתה באוהנוב, תפש אשה אחת, ששברה חלונות ובעלה הוציא אותה בחזקה מיד השומר, האשה הזאת הביאה חמשה עדים, שלא היתה בעיר כלל באותו היום, כי אם בשדה. ראש השוטרים נקרא ויעד בהטבת, כי השומר תפש אותה ובעלה הוציא אותה בחזקה מידו. ביום ג' העירו במר דותני ונוטארוס, שניהם שונאי היהודים, לזכות הנאשמים. גם המה סתרו את דברי הנאשמים עצמם ויועילו רק להותם וכמעט נלכדי בשבועת שקר. הכמר אמר, כי היהודים הציתו את את בתי הנוצרים, ככדי לנקום בהם בגלל משפט אחד או בגלל המומר, והנוטארוס העיר, כי היהודים הציתו בתי עצמם. בכרי לקבל כסף האחריות. בא כח היהודים שאל את הכמר: איך אפשר שהיהודים הציתו את אסם סקריפטשיק להנקם בו בגלל המומר, הלא היהודים ידעו, כי האסם ובל התבואה בטוחים בחברת אחריות על סכום גדול ולא יהיה לו שום נזק מהאש. (כפי הנראה הצית סקריפטשיק עצמו את תבואתו, למען יקבל בסף האחריות ויעש עסק טוב ולמען העלים את הדבר השיא את בני עירו בתחלה לפרעות ויעליל על היהודים את העלילה, כמו שיקרה תמיד בכל עלילת דם.) עדים אחרים אמרו, כי היהודים עצמם שברו חלונותיהם. הנוטארוס העיר, כי היהודים שברו חלונותיהם, למען יתבעו תשלומי נזק. על זה העיר הקמניר, בי שברו היהודים חלונותיהם, למען הטעות את המזיקים, למען ידמו, כי כבר היו פה המשחיתים, ואחרי כל זאת אין כל נזק חלונות כדאי לדבר עליו ורוב היהודים הנזקים מחלו על נזקם. ביום ג' בא העד השומר פורמאן מפשעמישל ויעד, כי ראה את האשה מ. טרוסיעוויץ משברת חלונות במטאמא. הוא בקש להפשה ואישה הצילה מידו. כל העדים לזכות, שבאו בכל ימי השבוע, לא ירעו להגיד שום דבר לזכות. הם ראו את הנאשמים לאחר מעשה, אבל בשעת הפרעות לא יכלו להגיד. אבל מבטיחים הם על דברתם, כי הנאשמים נקיים.

ביום האחרון לגבית העדות נחקרו עוד עדים לזכות ולחובה, הנאשמים מוסיפים להכחיש ואם אי אפשר עוד להכחיש הם אומרים, כי היו שכורים שהיוי י"ש בעת הפרעות. הנכבד שבעדים הוא בעל האחוזה היהודי פינחס דייכלער. כאשר נשאל אם לא שאפו היהודים נקמה בגלל המומר, ענה: שום יהודי בעל דעת לא דאג על המומר, אדרבא, שמחנו כי יצא זה מקרבנו, לא אכדנו בו מאומה וע"כ לא קצפנו על אלה שלקחוהו. הוא מתאר עוד הפעם את סדר הפרעות ומוסיף, כי פורעי הפרעות לא היו ילדים כי אם גדולים. גם אליעזר דייכלער מלמד חובה על נאשמים אחרים. קצת מעדי הזכות, שחכו להם השופטים כל ימי המשפט, באו עתה ולא ידעו מאומה.

הפרקליט ד"ר לעוויצקי הציע, בי יחליט ביה"ד, כי איננו ראוי לשפוט את משפט שלשים הנאשמים הראשונים, יען יהיה ענשם יותר מחמש שנים. ביה"ד דחה הצעתו. ביום ה' דברו הקמניר והסניגור ובערב יצא דבר המשפט.

מהעולם הציוני

קונגרס של אגודות "מזרחי". כחדש אלוף היתה אספה רבה לאגודות הציונים הארמיוקסים ("מזרחי") בפרסבורג, אשר באונגריה, להיעץ ע"ד הסתדרות הציונים האלה, לתכלית חזק הדת והרחבת הציונות. באספה ישתתפו רק צירי אגודות "מזרחי" וצירי אגודות ציוניות אחרות, אשר יאבו להסתפח בהסתדרות ה"מזרחי" ויודיעו זאת חדש לפני האספה. אנשים פרטים, אשר יאבו להשתתף, יביעו חפצם ללשבת ההסתדרות, אשר בצידך בשווייץ ויקבלו מכתב הזמנה משם. בלי מכתב הזמנה אין הרשות לאיש להשתתף, כי-אם בתור אורח. ההסתדרות פונה לנדיבי עמנו לתמכה בכסף, כי ההוצאות רבות והתכלית רמה וגדולה מאד. ב"קול הקורא", שתחתיו חתומים רבנים ארטודקסים מצוינים מכל ארצות פוזרנו, נאמר בתוך הדברים:

"הרעיון הציוני, שיותר משהוא בא להבטיח את נועמדנו החמרי והמדיני המדולדל, הוא כא לבונן מכון רוחני בטוח לנשמת האומה הישראלית, לתירחנו, שאינה יכולה להתקיים בעצם הקפה בארצות נכר, מקום שם זרמים זרים לרוח היהדות שומפים בחזקה והם הולכים ודוחים אותה... הרעיון הזה לא נקלט בלבבות הרבה מהחרדים, הם מתעלמים ממנו וגם מתנגדים לו, מפני שטבע הענין דורש, כי כל בני עמנו ישתתפו בו, ויבאו איש ואיש ודעותיו בידו, שאין הציונות אחראית בעדן, מפני שקדמו לה הרכה, ומפניהן נדחו קהל התבקים בתורתנו מהסתפח בציונות. זאת ראו הציונים החרדים ויהנו אל לבם, לתקן את המעוות ויועדו לעדה אחת וייסדו את ה"מזרחי", שתעודתו לסדר את היהודים החרדים על בסיס הציונות, למען תת להם מקום לעבוד את עבודה הציונות על פי מעמם ולהאציל מרוחם על הציונות בכללה, לחזק ולהרחיב את הרגש הדת בתחומם הציוני ולהפיץ את רוח הציונות בכל גכול אחינו היראים, בהוכיחם להם כי התורה וציון שתי קרויות הן, הצרכיות זו לזו והמשלימות זו את זו, בהיותן שתיהן מוסדות היהדות... אין אנו מוצאים כלי מחזיק ברכה ומשמר לרוח תורתנו במלוואה וערובה נאמנה להשיב לב בנים על אבות, בלתי אם התנועה הציונית... ארץ ישראל נוהגת את היכלת לבני ישראל ללבת בדרך התורה והמצוה ובכל המדות הטובות, שנשתבחו בהן אבותינו ושברצות אחרות הן הולכות ופוחותות על כרחנו מיום ליום, כאשר עינינו דואות לדאבון לב... אחים, תנו לנו יד, ביסוד מרכזי לחרדים, לבל נצטרך להתעלם מעבודת הקדש ולבל יתעו בנינו בשמף העות נפסדות. פקחו עין ודאו, כי הציונות היא המסיבה עיני בנינו אל חמדת ישראל, להתכבד בכבוד עמנו מימי קדם ולשאת נפשם אל תפארתנו באחרית הימים".

החפץ להשתתף באספה או להציע לפניו דבר יפנה אל לשכת הסתדרות "המזרחי" בציריך על שם מנהל הלשכה

CH. J. Eiss ZÜRICH (Schweiz) Müllerstr. 74
תרי אונגרא. האקספדיציה, הנועדה לתור את הארץ, שממשרת אנגליה רוצה לתת לעם היהודי, הסע לאפריקה המזרחית בימים האלה. שנים עשר תרים יסעו שמה. את הכסף להוצאת הנסיעה יתן הנדיב היהודי, הציוני נאלדרייך מאפריקה הדרומית וגם הוא ילך עם המרגלים. הנסיעה תארך שמונה חדשים. במרס ושימו לדרך פעמיהם יעמדו לפני המניסטר האנגלי לעניני החוץ.

מצב בריאותו של הר"ר הרצל הוטב. מחלתו רפתה וישב לאיתנו. אבל ימים רבים לא יוכל לעסוק בשום עבודה ועליו להתרחק מכל עניני הצבור ומכל התאמצות.

מכתבים מערי המדינה

וולקיעוו. עד כמה טובה הפרוץ בעדתנו נוכל לראות מהשערוריה הזאת. הנני להזכיר פה עוברא, אשר כמעט נשכחה טלבות רוב בני עירנו. לפני עשרים שנה מתו בעירונו שני יהודים עשירים ויעזבו את בתיהם הגדולים לנחלה לטובת עניי העיר. ושני הקיפים, אשר לפנים נהנו חתיים בקרב הערה ומפניהם יראו כל בני העיר עשו פשרה בין עצמם ויקחו את כתי העניים תחת רשותם. מני אז יושבים הם ובני ביתם בבתיים האלה באין מוחה. גם יתר הדירות, אשר בהם, ישכירו לאחרים בכסף מלא. אחד מגוזלי העניים האלה כבר העתיק את מושבו מעירונו, ושכר הדירות הוא לוקח בכל שנה, כמו בהיותו פה. והשני עורנו פה, "יהודי יפה", חסיר נלהב וגבאי בקלוזי הבלוי. חמס כזה עוד לא נשמע, כי יגזלו תקיפים עשירים את חלק העניים לעין השמש. אין איש בכל העיר, אשר יתעורר לדבר הרע הזה, להביא את הגוזלים בפלילים ולהוציא מידם את הבתים. ראשי הקהלה והעשירים לא יאבו לרוב את אנשי בריהם ולדמעת העניים אין שם לב. לפני שנות מספר נסו העניים לקרוא חמס על השערוריה הזאת, אך שומע לא היה להם. ובעת אשר הם נעים ונדים מבית מדרש לכית מדרש מאפס חור או פנת, להניח ראשם, יושבים התקיפים בבתיהם שלווים ושאננים ומתענגים על רוב טוב. הוי, מתי יתעוררו אנשי יורנו לקים על התקיפים בקול גדול וביד המשפט, להוציא כלעם מפיהם. לא די אשר לא יעזרו להטבת מצב העניים עוד יגזלו נחלתם. מימי.

דוקרא. ברימאנוב הסמוכה לעירונו יצאה אש ביום ו' שעבר, ותאכל כמאתים בתים. גם בית הרב, ביהמ"ד וביח"כ"ג נשרפו. — בבפר יאשליסקא הסמוך לעירונו הטיל ראש העדה על יהודי אחד לשלם קנס עשרה כתרים. ליהודי לא היה בעת ההוא כסף ויחלה פניו שימתין לו, וראש העדה כא הניחהו ללכת עד שישלם תכף. אכר, שהיה בעת ההיא שם, השיא את ראש העדה, לבל ימתין ליהודי. כי אינו נאמן. היהודי היה אוכד עצות. פתאם הבריך ברק ואחריו קול רעם גורא וראש העדה והאכר נפלו שניהם מתים והיהודי חי. י. ק"ב.

לובאטשוב. גם לעירונו ננעה תקיפת השרפות. ביום ג' שבוע זה פרצה אש בטחנה של קיטור ותתפישט מהרה סביבותיה ותאכל חמשים בנינים, בתוכם רק שני בניני יהודים, שאינם מבטחים. פחד יושבי עירונו גדל מאד, כי עוד לא נרפאה מכתם משתי השרפות, שהיו פה לפני שנים אחדות. חוכרי הטחנה והפועלים היהודים נשארו בלי פרנסה. יח"ב.

וויוניץ. מי מכס קוראים נכבדים, אשר לבו נוקפו: אולי אין העולם הולך ומתקדם כראוי; מי מכס. אשר לבו יסתהו בשפק לאמר: אולי על ידי ארך הנלות וגודל הצרות היינו ח"ו כל כך קהוי-הרגש ומטומטמי-הלב עד שאין לבבנו פונה עוד לרוח העת. ואת הדעות הרמות, המתרגשות בעולם, אין נפשנו מסוגלת עוד לקלט, — האיש הזה יואיל נא בטובו לבוא הנה, אז יראה ויוכח, כי פחד שוא פחד ושב ורוח לו. כי הנה עירונו, אשר זה לפני עשרות בשנים היתה כלה קן אחת גדולה של הזיה ומבעד ענן הבערות. אשר רבץ עליה לא יכל להבקייע אף קו אחד של אור-דעת והשכלה. היתה עתה לעיר שבלה

הימים, כי הם קציני סדום. ע"כ יש משערים, כי העניינים הציתו את האש מתוך יאוש ותאות נקמה. בשלשה מקומות שונות פרצה האש כפעם אחת. כערים הקטנות הרבנה השרפות מאד.

כגורדיגא היתה בימים האלה אספת חכמים יהודים ונדיכים, להועץ על אדות הנדירה המתרבה מיום ליום. אלפי יהודים יעזבו את רוסיה בכל שבע בלי מטרה ותקיה ורבים יושבו אחר. או יאבדו כענינם. החלט לבנות כרשות הממשלה לשבות גולים ככל עיר גדולה. כלשבות האלה ימצאו הגולים עצה וכל הידיעות, שהם צריכים עד כיום למחוז הצעם. ללשבות האלה יהיה מרכז אחד, שכל עניני העמיגרציה יתנהלו על ידו, ולא יהיו הגולים האמללים כשיות נדחות ואוכרות. אחרי שהחליט המניסטריום לכמל גזרת חמשים ויארסם, שאסור היה ליהודים לגור נ' מיל סמוך לגבולות חו"ל, קימה גם כיועצות הממלכה את כמול הגזרה. את הגזרה הזאת לא יכלה הממשלה מעולם לשמור ככל תקף. ניקולאי הראשון גזר פתאם לגרש את כל היהודים מתחום נ' מיל. עת צרה גדולה היתה אז ליהודים כבימי גלות ספרד. או בא ר"מ מונטיפיורי ויש את לב הקיסר ושריו להשיב את רוע הגזרה. היושבים בתחום הזה מכבר לא גרשו, אבל חדשים לא נתנו לכא שמה. אבל גם זאת לא אפשר היה לשמור ככל מקום.

כפטרבורג מה האנטיסמיט הנורא פיאמ-קובסקי. הוא חבר ספר "ממלכה בתוך ממלכה", להוכיח כחשבונות כדויים ונדכרי שונאי ישראל הקדמונים, כי היהודים סבנה לעם הארץ וסוף היהודים להשמיר את כל העמים ולרשת ארצותם. תוצאת הספר הזה היו הפרעות הראשונות לפני ב' שנה. גם העתון האנטיסמיט "גוב. וור". כתב על הצורך הזה כי שגעון היה כו לרדוף יהודים.

כנודע הבעו היהודים הנוזקים בקישינוב מאת נציב בסארביה בימי הפרעות, כי ישלם להם את כל נזקם, יען כי הוא גרם את הפרעות כמאנו למחות ביד הרוצחים והשודדים וכשלחו פקידים לקחת חלק בשלל ובמכת היהודים. עורך הדין של היהודים ווינאווער נאם נאום נפלא לפני הסינאט כפטרבורג, אשר נדפס כעתון דשמי לדת ודין. הסינאט דחה את תביעות היהודים כי אין לבי"ד להתערב בעניני הנהגת המדינה, כי מסתמא ידע הנציב מה עשה, אמת המשפט, כי באמת ידע הנציב, כי פקודת סתר באתהו מאת המניסטר פלעהווע, לכל ימחה ביד הקמים על היהודים. זהו סוד גלוי לכל.

מ ע נ ד י ל ק ד ע מ ע ר .

מכתבים מסוריה.

ארעפא. מוסד אחד הגון בעירנו, שראוי להזכירו לטובה. והוא ת"ת, המתנהל ע"י חברה של אנשים חשובים. הבחורים שוקדים על למודי ספרותנו העתיקה והחדשה וראשי החברה מספקים על הבית ועל סדר הלמודים וכל המבקר את הכית ישכע ענג מחדריו המרווחים והמארים היטב. בימים האלה סנו ראשי החברה חצו רחכת ידים, להרחיב את מקום הת"ת. אקוה, כי בכית הזה יתאחדו תורה ודרך-ארץ ויהי למוסד מביא ברכה לבני עמנו פה. עורא חיים דמשק.

מכתבים מאמריקה

(רשמי מסע.)
 כשרם כתבי דבר ע"ד חיי אחינו פה בארץ החדשה, אעלה על הגליון את רשמי מסעי. כצאתי מכותי, מקיוב ברוסיה הקטנה, ולבי היה מלא עצב, דאגה ונענועים לאהובי לבי ולסביבתי הרחוקות הנעימה, שעזבתים לנצח, הייתי לפעמים יושב כמרכבה כפנה ומשורר כקול נמוך את, "התקוה" שבה נפרדתי מאת אחי כרוח, וככל פעם היה איזה איש ממלא אחרי, ואיכח כי קסם כשיר הזה, ואי-

חכמים, שכלה נכונים. עיר, שמן שואב המים ועד ככור האדמו"ר, העתיד לרשת את הכסא, כלם מתעסקים בציונות; ומן עוזר הרצען הרוכב על ספסלו ועד הפקיד היושב לכסא צדק, כלם מתעסקים בסוציאלות. אמרת: עד ככור האדמו"ר ועד הפקיד והנני מעביר קו תחת המלים האלה, בכדי לדיק בהן; כי לדאבוננו הרב לא מצאו יתמי הרעות האלה גם יחד. (ואעפ"י שבדברים רבים הן שונות זו מזו וגם שונאות זו את זו, כמו שיוודעים זאת היטב נושאי האידיאות האלה כעירנו וכמו שיוכיחו זאת בחרפות וגדופים. שהן הן גבורותיהם של הציונים והן הן נוראותיהם של הסוציאלים פה) מסלות בלב בעלי השררה העליונה. הנה איפא עד ולא עד בכלל. ובכן אין בכור האדמו"ר ציוני. ואת הדבר הזה הוכיח לנו הקדוש בפועל ממש, ע"י מעשה שהיה:

לפני חג הפסח שעבר ובכית הרכי אפו מצות שמורות, בין עושי מצות-מצות אלה נמצא גם בחור אחד ציוני. והי בהעריכו מצה אחת וישיאהו יצרו הציוני ויחק על המצה "מגן דוד", חותם הציונים. והי כראות בן הרב הצדיק את הדבר הזה ותבעו בו חמתו ויקה את המצה וישליכה התורה ויקרא: "כן תשרפנה עצמותיך ועצמות כל הציונים!" — אמן, גם אתם! ענה הצעיר הנעלב כהתלהבות גדולה. וכרגע נשמע צלצול מכת לחי עצומה, שירדה מידי העתיד להיות רועה ישראל. יתר דברי הככור הקדוש הזה וגבורתו הלא הם כתוכים כמכ"ע "סטאניסלויער טאגעבלאטט": מפני "מה יאמרו הגוים" לא נמסר דין המובה הזה עד היום לבית דין שלמטה, כי אם — לשמים. וככן, אין בנו הככור של הרבי ציוני. ואין הפקיד סאציאלי. מנלן? ג"כ ממעשה שהיה: לפני שבועיים נכנס קומיסר אל בית המראפיק הראשי וישאל מאת הנער המישרת לתת לו איזו מחפצי העשון. בהיות הנער טרוד מאד לענות לאנשים הרכים, שבאו לפני זה, לא מהר לתת לו את הדברים שבקש, ועליו היה להמתין מעט. זאת ראה הקומיסר וידמה למצא בזה עקבות רוח הסוציאליט, שנכנסה כנער ההוא וישלח את ידו ויכהו מכה אחת על הלחי, ישעד היום, זה שבועיים, עודנה בעקה. הודים האלה ידי יעקב הן, יעקב שהיה לעשו... (מומר). ויתר דברי הקומיסר וגבורתו כתוכים כמכ"ע "מישורנוביצער פאלקספרעססע". וגם המשפט הזה לא נמסר עד היום לבית הדין. אך לא מפני "מה יאמרו", כי אם מפני שלא אבה שום אדוקט בעירנו לצאת נגד ה"פריץ". אך בימים האחרונים החלו עתונים סוציאליים רבים להתענין בדבר הזה והמה יתכעו כודאי את עלבון אחיהם מידי עושיקי כח.

והציוני? את דמו מי ידרש?

י"ש.

מכתבים מרוסיה

על הנדיב הידוע ק. ז. וויסאצקי, שנפטר בימים האלה, אפשר לומר כאמת: "גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם". כצואתו הניח מיליון רובל לדברי צדקה. הכסף מונח כמניות העסק של הפירמא. ובכל שנה על היורשים לפדות בכ' אלף רובל מניות ובכל ה' שנים יועצו האפוטרופסים, מה לעשות במאת אלף הרובל, שנפדו ככר. אחד האפוטרופסים הוא "אחד-העם". מלכד המיליון רובל הזה הניח המנוח בקופת ח' כ"ח כפארו סך ה"ש אלף פראנק, שהיה מונח שם עד שיתרבה עם פירותיו למך 250 מיליון פראנק ואז יעשו בו איזה דבר לצרך כלל ישראל בארץ ישראל.

העיר הגדולה מינסק, שכמעט כל יושביה יהודים, היתה למאבלת אש. העוני גדל בעיר הזאת זה כמה שנים ועתה בעת המלחמה שבתה כל עבודה וכל מסחר, והרעבים התרכו מיום ליום. כל התחכלות, שהשתמשו בה בני העיר לפרנס את הרעבים, היו לריק, כי אין הקמץ משביע את הארי. והרעבים, אלפי אנשים ונשים ומן, כמעט שהשתגעו מתוך יאוש ויתלו את הקלקלה בעשירים האחרים ויצעקו עליהם כל

בשנים האחרונות היינו הגולים לשמוע מפיות שכנינו יושבי הארץ, שבקרבנו אנו יושבים פה, לאמר: רבו היהודים הורים בארץ; עוד מעט ומלאו את כל ערי ארץ הקדש, ורחקו את רגלינו אנו האזרחים בארץ משנים קדמוניות. היו רבים, אשר האמינו לקול הקריאה ויחשבו, כי אמנם זרם ביאת עמנו הולך ומתגבר פה עד אשר יש לפתור באמת מפני התרבות היהודים הגרים על עם הארץ. אבל מקרי העת האחרונה הוכיחו לעין כל איש רואה נכחות, כי אך פחד שוא מפחדים האזרחים מפני זרם הנודדים העכרים הכאים לארץ ישראל, כי מספרם הולך ורל מיום ליום. מיום שמסר הברון דותשילד את הנהגת המושבות, שיסד בארץ ישראל ליד חברת יק"א שהתדלה זו ככל כחה, לכמל את שמת התמיכה של הברון דוטשילד, שהיה מפור הון עצום, לעזר לאכרים ולכורמים, וכל מגמתה לקמץ בחוצאות ככל האפשר ולהוריד את מחיר הענבים של הכורמים ואנשי המושבות משהכרים אל צרור נקוב ע"כ תקף רוח יאוש וכולמוס יציאה את כל מושבות היהודים, עד כי רבים מהכורמים, אשר מחיר ענביהם,

אפשר לו לציוני לשמוע את המנגינה הלאומית הזאת ולכלי ההשההף בה. שמתו לך, כי יכולים למור במנגינה הזאת את הציונות בכל מקום, כמו במרומטר. עד בריסק דלימא היה המרומטר הציוני הזה פועל איזו פעלה, אם מעט ואם הרבה; אבל מבריסק והלאה חדל מעט מעט מפעול ובעברי את ורשה פסקה עבודתו לגמרי — מהחנות אחרות לפני בריסק החל המראה החיצוני של אחינו להשתנות; מעט מעט החלו להראות יהודים בעלי קפמות ארובות ופאות מסלסיות ובפלכי פולין כבר היתה התלבשת הארופית חזון בלתי נפרץ.

בגלוציה ישבתי שבועות אחדים, הספקתי להתבונן, לאחינו שם בעירות הקטנות וארא, כי רחוקים הם מכל התנועה הלאומית של עמנו והספרות העברית החדשה מורה להם, כלם אוהזים באמונה בכל מצות התורה והמנהגים. כלם „חסידים“, כלומר נוסעים לנבדי הצדיקים. רק בערים הגדולות ובקצת הקטנות נראו נציגי התנועה הלאומית וגם רוח ארופאי.

בגלוציה נסעתי לחוף גרימסבי, אשר באנגליה. שם החילתי לראות את האמיגרציה היהודית בכל בעורה. בגרימסבי, לא רחוק מהחוף, ישנו בית-אסף לנודדים, הנוסעים ממקומות שונים אל בית האסף ההוא יאספו כל האמיגרנטים ומשם ישלחו למקומותיהם. האמיגרנטים ילינו בלם בחדר אחד גדול, על הרצפה, על ברי הבן, האנשים, הנשים והילדים מהגוללים יחד על יד צרורותיהם; אין איש פושט את בגדיו ומראה העני המכער שפוך על כל. נראה בחוש, כי לא נוסעים שם, כי אם גולים, אמיגרנטים בלעז. ואת המפוס המכער הזה, מופס הגולים, בדאו בעלי האניות בעצמם. כי באמה גם האנשים הנוסעים לאמריקה יכולים לנסוע כמו נוסעים עוברי ארח; יכולים לקנות כרטיסים ולשבת באניה בלי עזר אחרים, ואם עליהם לחכות באיזה מקום לאניה, יכולים הם לחכות על השבון עצמם: לזון בבית מלון ולאכול משלהם, כמו האנשים הנוסעים למרחקים במסלות הברזל. אבל בעלי האניות לוקחים את האמיגרנטים תחת אפטרופסתם ומתחייבים לכלכלם ולתת להם מעונות במשך ימי הנסיעה, (והנם משתכרים גם בזה הרכה) וכשרתיהם אומפים את כל הנודדים למקום אחד ונותנים לאכול לכל האנשים ביחד, ובהם הם נוהגים להם איזו צורה מכערה, צורה „נורדים“.

באניה ראיתי מה מרובה גונים הוא עמנו. ראיתי יהודים ממקומות שונים ובעלי חנוך ותרבות שונים: זה מניח הפליין ו„עושה קדושה“ וזה אוכל מרפות להאבון, זה ציוני נלהב וזה סוציאלי-דימוקרט גמור, זה מספר נפלאות מהצדיק שלו וזה משכיל בעל דקדוק, שכל מושג ההשכלה נבלל אצלו בידיעה השפה ודקדוקה, זה מדבר במבטא הליטאי, זה מדבר רק אשכנזית ועושה את עצמו כאלו לא דבר יהודית מימיו.

התבוננתי להאנשים ההם, הרחוקים כל כך איש מדעהו, ורגש מר לחץ את לבי: היבוא יום והאברים הנפרדים האלה יתאחדו?

א. א. קימל פלד.

מקרוב ומרחוק.

האסון בניו-יורק. משונה היא אמריקה בכל. משונה במסוכיה. משונה בעשרה, משונה בהתפתחותה המהירה. משונה בהתרבות יושביה ומשונה גם באסוניה הנוראים, שאין כמוהם בכל העולם. נטיה יש לכל בן אמריקה. לעשות כל דבר במדה מרובה, רכב עם. בהרשת המעשה כבשו במדה מרובה זו את כל העולם ויתגברו ויגדלו והם עומדים בראש הקולטורה. אבל הם נוהגים במדה הזאת גם בדברים, שרוב העם אינו מעלה בלל. הקהלה הגרמנית מבית תפלה אחד בקשה לעשות נחת-רוח לילדים ותשכר ספינה גדולה ותאסוף שמה המון

ילדים ואמות ושפחות כשני אלפים ות"ק נפש. הספינה היתה מלאה ככלוב מלא עוף ויסעו מעט נסיעת תענוג הימה ובספינה עשו לחסירוב, בשלו, טגנו, רקחו ותצא אש מן הכירה וכרגע אחזה ראש בארבע פנות האניות. מכשירי ההצלה היו רעים מאד ולא היה אפשר לדציל ויותר מאלף נפש אדם. הרוב ילדים, מתו מיתות נוראות באש ובמים. קרבנות דתרושלות הזאת דומים לקרבנות דתרושלות הרוסית במזרח איה. אבל גם באחת כפינות הבלרמה הרוסית, שטבעו, לא אבדו נפשות רבות כאלה יחד.

קשר בבית השלטון המורכב. על קבל-עדין חתן השלטון נפל חשד, כי קשר על השלטון להרגו בסם המות. אשתו הצליחה, להוכיח לאביה, כי עלילת שוא היא וכל הטאו דוא, כי התנדג בקלות ראש ויתמכר להתאוותיו וגם קרא בספרים פונציים. השלטון הוציאהו לחפשי. אבל שרי החצר וגם נשי השלטון והכהנים לא שקטו. דמה קנאו בו וישטמיהו ויחפשו עליו עלילות. כי בקש לשלוח יד במלכו. מטעם הבהנים יצא חוק, כי הותר קשר דנשואים, שבין קבל-עדין ובין בת השלטון. כי עובד אלילים הוא ואין הקדושין תופשים, ועל קבל-עדין נהרץ משפט גלות למגה.

מחלה חדשה. ככול עיר הקונגרסים הציונים נגלתה כהתת ילדים חדשה. והמחלה מתדבקת מילד לילד, אבל אינה מסוכנת. זה שבועות אחדים נראו הילדות בכיה"ס וועדים בשעת למודן. כל אבריהם מפרנסים בתנועות שוות ומהירות. הרופאים אינם יודעים שום הרופה לכהלה זו, כמו שאינם יודעים סתה. לפני עשר שנים נגלתה המחלה בערים אחרות בשווייץ.

שפיכת דמים בווארשא. באחת הפבריקות בווארשא פרצה אש. בהיות עתה בעיר אלפי פועלים בטלים, התאספו אצל הבערה המון פועלים. להביט או להציל. והשוטרים, הרגילים למחות בכל אספה בפומבי, לא יכלו לרביט את המון הפועלים עומדים יחד, ויגרשום ויכנסו. הפועלים, שלא ידעו בעצמם שום עון, לא אבו לשמוע בקול השוטרים ותכם מלחמה, קוזקים באו ויורו כדורי מות והפועלים רגמום כאבנים. חללים נפלו משני הצדדים, מלכד נפצעים אין מספר.

*

מסעי בהלה. חכרות האניות מתחרות זו בזו ומקבלות נוסעים לאמריקה כשלישית וברכיעית המחיר. בעד שני ליטרא שטרלינג (48 כתרם) יסעו היום לאמריקה. גם מחפי טריעסט באוסטריה ופיומע באונגריה התחילו להוליך נודדים לעתים קבועות לאמריקה בשכר מצער מאד. רבים נפלו על המציאה וישתמשו בשעת הכשר ויקנו כרטיסי מסע ויסעו. וביחוד נסעו בבהלה יהודים. בני עמנו אוהבי „מציאות“ הם מעולם. גולים, שהתישבו באנגליה וימצאו לחם במנוחה, בשמעם, כי אפשר לנסוע לאמריקה בזול, מהרו וישליכו אחרי גום את בני משפחתם, את מלאכתם הבטוחה ואת כל תקותם ויקנו כרטיסים. ואשר אפשר היה לראות מראש בא. בבוא האניות אל החוף עכבו הפקידים יותר ממחצית הגולים ולא נתנום לעלות אל היבשה. האניות היו אנוסות להושיכם חנם לאנגליה. והאנשים אבדו לא רק את כסף הנסיעה, כי-אם גם את כל כלי ביתם, שמכרו בלי מחיר ואת עבודתם הקבועה. ויותר מאלה אבדו אלה, שהתפתו במזרח, לנסוע ככרטיסים כאלה מסע של בהלה. כלם ישונו אחר.

על רח"ו סראנימסקי מספר ד"ר ברנפלד ב"אסט א. וועסט" את המקרה הזה: כאשר מצא חז"ם חן בעיני החוקר זו, פון הומבלדט, רצה זה להציגהו לפני המלך פרידריך ווילהלם הרביעי ויקבע לו שעה לבא לפניו ויוליכיהו אל המלך. חז"ם בוש לעמד לפני המלך בבגדי היהודים וילבש בגדי אירופה וישם רביד לבן מגוהן על צוארו, לא החסיר דבר מן המודה החדשה בימים ההם. בכואו לפני הומבלדט נכהל ויאמר: מה זה עלה על לבך להתחפש? המלך מתאוה לראות דוקא חוקר לבוש בגדי יהודים. חז"ם הכרח לשוב ולפשוט את בגדי אירופה מעליו וללבוש את הבגדים, שכא בהם מפולניה.

יהודי רוצה. בטריעסט נכנס ביום 16 כחדש זה יהודי עני אל לשכת הצדקה של הקהלה ויבקש נדבה מאת ראש החברה הסוחר הנכבד יוסף מורפורגו. הוא צוהו להמתין מעט, כי עניים אחרים קדמו לבא. ויגש אליו האורח ורמח כידו וידקרוהו אל חזוה ויברח. יש תקוה שיהיה החולה, אף שמחלתו כבדה. הרוצח הוא יהודי ושמו מרדכי חנא מקרפו בארץ יון. מורפורגו משער, כי שוואו שכר את הרוצח בכסף.

חיים קארגער והשוודד ראיזולי שניהם בריות שפלות, בני בליעל, שהקדשו מרחם, לחיות על חשבון אחרים בתור פושטי יד לצדקה או בתור פושטי עוד נקים ובתור אסירים בכבלים כנתי דכלא. אבל לשניהם רחב-לב ותאוה בצע וכבוד, שקשה למצוא כמוהם מלבד בקרב פקידי הממשלה ברוסיה או בפרס. השוודד ראיזולי כבר רצה, גזל, גנב, כמה פעמים ובסוף הוא מכביד אכפו על ממשלת מארוקו, שתמסור בידו חלק ממלכות השלטון ואם לא, יביא שואה נוראה על כל הארץ. וחיים קארגער בחור צעיר מגליציה, שהוא כפי ההשערה ממשפחת שנוורים גליציים, המטילים עצמם על הצבור ומואסים בכל עבודה, עבר ג"כ על כל העברות שבועולם, עשק, פשט יד לצדקה, פרק עול, ובסוף הכביד אכפו על נציב טורקי. על הגנראל-גוברנור חז"ם ביי ממונסטיר, שישלם לו חמשה ליטראות טורקיות ואם לא, יגלה קגונו ברבים וילשיץ עליו אצל השלטון ותהיה שערוויה גדולה. חיים קארגער, כמו השוודד ראיזולי, בקש לפרסם שמו ברבים, ומאין לחיים נסיונות רבים כמו לראיזולי הסתפק בנסעו לטורקיה וב"אספו חמר" על אדות המרידה במקדון, למען יפרסמם בעתונים. הוא לא למד אמנם אף לשון אחת על בוריה, אבל מה יעשה קארגער, אשר לאסונו איננו חי כמארוקו ולא יוכל לעולם לקחת שבי מיליונר מאמריקה ולתת חמר דיפלומטי לארבע ממלכות אדירות ועבודה לעשר אניות מלחמה ודעשרים גדודי צבא ועליו לדאבנו להסתפק להמציא עכ"פ חמר לעתונים ע"ד המרידה בטורקיה, אף אם בלשון עלגים, ועבודה וכעס לנציב טורקי, לקונסלים אחרים ולשופטים אחרים. עודנו בטורקיה עמד לדין בגלל חוצפתו העזה. בגלל תועבות שונות, בגלל ריב ומצה ותגרות, שעשה בפומבי, בגלל מלשינות ואיום, וברשות קונסול אוסטריה גרשוהו מגבול טורקיה. בכואו לזוין כתב מכתב-איום אל הנציב הגיל, שמסר את המכתב ליד קונסול אוסטריה ועל פיו תפשוהו השוטרים ובשבוע הזה עמד לדין ומשפטו נחרץ למאסר קשה חדש אחר. — בני-כליעל כאלה מכאישים ריחנו בעיני העמים יותר ממאה אטיסמיטים. ואולי גם זה הוא חלל החנוך הרע בגליציה.

משפט קאניץ. בא שנוי. הפועל מאםלאף יצא לע"ע לחרות, כי כפי הנראה לא הוא הרג את הסטודנט ווינטר (שכנודע צמחה מזה עלילת דם), כי אם גיפו בערג מתוך קנאה שקנא לאשתו. החקירה והדרישה עוד לא כלו.

אסון ע"י הברון גינצבורג. הכארון היהודי גינצ-בורג מפאריז נסע באוטומוביל להאמבורג אל מרוץ הסוסים. בעברו דרך העיר טריער נגפה מרכבתו אדם אחד, שמת מיד תחת האופנים. הברון נאסר במשמר.

לשון נופלה על לשון.

- א. איזו חנים חביבים לך, האלה של ניסן או אלה של תשרי?
- ב. אלה של תשרי.
- א. מדוע הלא בניסן אתה מלך ואשתך מלכה ובתשרי אתה עם ומלקים אותך מלקות ארבעים?
- ב. המלכה האחת של פסח תציק לי יותר מארבעים מלקות של עיוה"כ.

מופת חותך.

- מורה: האויר מחיה כל, בלי אויר אי אפשר לחיות. היש לכם ראיה לזה?
- תלמיד: כן. לאבי יש „עסק של אויר“ והוא מפרנס בזה את כלני.

אלר"ד.

משרה הספרות והמדעים

לתחית לשוננו

מאת

משה שולכובים.

כדעתי כי יבא יום, שיהיה על סוד חכמי עמנו להכריע בשאלות רבות, בשפתנו התליות היום ועומדות ובחרושים רבים, שהכותבים מספקים בהם, ואני, שהרבה עמלתי בחקירת לשוננו, זקנתי ולא אוכה עוד לדעת את ההכרעה, שיכריעו החכמים ואת הצורה, שתקבל הלשון העברית אחרי כן, מצאתי לנכון להציע בזה לפני החכמים את דעתי על החרושים, שחדשו הסופרים בשפתנו בזמן האחרון ואת אשר הגה לבי לחדש. אולי אוסיף גם אני בזה אבן לבנין הלשון, אשר אין ספק שיכנה על פנינו, כאשר יבנה בית ישראל על תלו.

בחרושי הסופרים ישנם דברים נראים ומתקבלים. לדוגמא: אניות (ענאאיזמוס), אסור (אשפארביג, גרוי), קחול (בלוי), שזוף (ברויז), חוור (בלאס), דרבן (שפארן), דרבן (שפארנען), גרדון (צוינגקאניג), זמיר-ליל (נאכטיגאל), קנבון (הענפלינג, סאנעל), לוחית (שיעפער), קרפד (קראצע), חיון (ראמא), חרשת (אינדוסטריע), ולא חרשת-המעשה, מנבח (שלאכטבאנק, קיבע, כמו שבח = שלאכטער, קאך), גפרון (שיועפעל האלצבען), עפרון (בליישטיפט), עפרון (וי"א עפרוני, לערבע), מנבת (האנדטוך), ערדלים (גאללאשען), מצנע (פינזעל), ענין (אינטערעסירען), התקדם (פארטשירימען, געפארדערט ווערדען), התקדמות או תקדום (פארטשיריט), שושלת (דינאסטיע), חרמ (דערעסלער), רזק (אפאטהעקער), רזק (קלעטפנער), קבלו ג"כ ע"פ לי ערבי: הורה (מאיז), סלק (ראמעה ריבע), גור (מאהרע), גרב, גרבים (שמרימפעט), קמיסה (סאמעט), מכתב או מכתבה (קאמפטאאר, ביראה).

ואני כתבתי: ארדיכל (אינועניר), ארכי ארכאות או ערכאות (אמט, בעהארדע והוא לשון יוני, ג'יון (ראמאן), מרתלה (סאטירע), גרש (מריעב), יתושים, המנקרות במוחו של אדם (בריללען), יבלית (מאָאז), ידונים (האנדשוהע), ידונית (מופ), זין הרקת (ליקאר), מרְבֶשֶׁת (געווערבע), מרְנָמָה (קאנאנע), מנן-שמש, מנן-מטר (זאנענרעדענעשירם), סימניות (אנפיהרונגסצייכען), קלגסים (שטיפעל), שפף (מינדונג), ששתון (ליינוואנד), תעופה (פלוג), תקסים (מאקט), עטיקעטשע, צערעמאניע: תקסיסי מלכות, שמשון (זאנענבלומע), אקבחה [בבית ועד] (אבסטרוקציאן), הכשחה (אסעקוראנץ), מקר (שיע-לען, ע"פ סי' שריל בישעיה), ציר-אור (פאמאנארף), קרדים (בעטייבען, נארקאטייערען), הרדיג (קלאסיסייר

ציערען), הרקתה (קלאסיסיקאציאן, וכן בלשון ערבי תרדיג, מן הרקתה, עשה שמיטה (באנקראטשיערען), הצמחק (לאבעלן, והושם: תצחוק, תנמוסת, ציוויליאציאן), תואי פנים (געוויכסציגע), רשנה מדותיו (קאנסעקווענט זיין), וע"פ לי ערבי: פרם (שויבע), ברם (שויבען), חרט (דערעסלען), שרד (שמריקען), מרם (שמריקען - ערבי, ובתלמוד מרסיים, סוכה נ"א). ועוד כתבתי מופקר (רעקאמאנדיערט), תשלומי-סף (נאכנאחמע, ע"פ: שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף), שייר-דאך (פאסטע רעסר מאנטע), המחאה הרזנית (פאסטאנווייונג).

ואני מצאתי, שדרך לשון עברית לבנות שמות כלי-מעשה או מקום מעשה (הנגורים מן פעלים) על משקל ספעל או מפעלה, כמו מזלג, מטבח, מכתש, מלבן, מנעול, מסגה, מסוה, מסין, מעדר, מפתח, מצרף, מרבץ, מרוב, מרצע, מרתף, משבר, משער, משנת, מדמנה, מזרה, מלכת, מקצועה, מרחשת, משחות, משען ומשענה (" ועד"ז בניתי שמות חדשים, לרונמה: מרפפה (דווקעריי), מצבר (ווערקשטאטצע), מרקח (אפאטהעקע), ועוד רבים. המשקל הזה מצוי הרבה בלשון ערבי וגם גרוזסקי כתב: מנהץ (ביגעלאיווען), מפצע (נוסקאקער), מקבצה (וואשהיז), מנהגה (פאנדלייאה-שטאלט).

עוד מצאתי, שדרך העברי לבנות תארים משמות כמו: בוקר (פיערהירט) מן בקר, כורס מן כרס, שיער מן שער, סופר מן ספר, מוכס מן מכס, ועד"ז בניתי: לזשן (לינגואיסט) מן לשון, לזתח (גארדעראביער) מן מלתחה, חובל (זיילער) מן חבל, עוגל (וואנגער) מן עגלה, סוקר (צוקקערבאקער) מן סוקר, רוּתף (קעללערמיסטר, קעלנער) מן מרתף.

וכן בניתי שמות בתמונת אנשות (מענשהייט) ע"ד ילדות ושחרות, גדלות, קטנות, גברות, (מאננעס-אלטער) ובתלמוד בגרות.

עוד בניתי תארים ע"מ פעלן: בתן (בתנית) (ווירטשאפטליך), עצמן (עצמנית) (זעלבוזשטיג), חששן (ליבעראל), נשכן (ביססיג), פחדן (פחדנית), שקדן, קשבן (פלייסיג, אויפגעקואם) וכאלה רבות.

מצאתי בלשון בנין פעלים מן שמות, כמו זמר מן זמרה, נעול מן נעלים, חף וקוף מן חף וקוף, מלח - מלח, לחם - לחם, קשא - קשא ועוד ועוד, ע"כ בניתי

ישעיה הנביא המחלוצץ בשופטים, אשר יהיו בימים ההם, אמר, שאחרי שיסיר ה' מירושלים משען ומשענה תהיה המשענה אשר ביר השופטים ההם: מקשלה, ואו יתפיש איש באחי לאמר: שקלה לכה (היער האשך הוא אין קלייר) קצין תהיה לנו והמבשלה הזאת תחת ירך, בלומר: שים לשבט מושל המשענה הזאת, שאינה משונה אלא מבשלה, (בצפניה א' ג') נראה שהיו קיראים כשבט, שיסרו בה אח הרשעים, - מבשלה ואינם בשענה היא שם מין שבט ולא התילו של הנביא, העירך, כי לא ישען עליה אלא יקשל כה הנושא איתה) תחת ירך, יהוה כי ישעיה אהב החרדים בלשון (ווארטשפיעלע).

גם אני כאלה: נגר (צימטערן) מן נגר (צימטערמאנן), אָפּן מן אופן (ראדעלן), גָשם ושלג (רענגען, שנייען) והרבה כמוהם, מלות שהן בכח השרשים וראוי להוציאן להגדיל ולהאריך הלשון, אף שלא נמסרו במסורה**). עוד בניתי מבנין תפעל, כמו תרגל (גאנעל, ובל' סורי שרגל), תרנם (פערדאלמעטשען) - פעלי תערר (אגישיערען), תרנם (בעפארדערן), תצרך (פערטיידיגען), והשמות: תצרו, תקדום, תצדוק, וכגמרא נמצא מצדקי (ב"ק נ"ו, מנחת מ"א) בהוראה דומה לזאת. (המשך יבא)

מרון אשכנזי-עברי. מונחה לפני החוברת החמישית מהמלון האשכנזי-העברי, של הרב הר"ר משה מארגעל. רבים התאוננו על מוצאי המלונים העברים-האשכנזים, כי מלון אשכנזי-עברי נחוץ יותר וע"כ הוא קודם למלון עברי-אשכנזי. לכאורה הצדק אתם, כי הקורא עברית, אם תחסר לו מלה אחת יבין אותה מתוך ההמשך. אבל התלמידים המתלמדים ואפילו הסיפרים הכותבים, אם תחסר להם מלה אין להם תקנה. ובאופן היותר טוב הדבר גורם אבוד זמן. אבל בעקר הענין מלון עברי-אשכנזי מכין את החומר לבנין הלשון. אחרי מלון כזה - מלון אשכנזי-עברי לא קשה לחבר, ואחרי שמחברי המלונים התרשלו זמן רב ולא נתנו מלון אשכנזי-עברי לעם, המחכה לו בכדין עינים ואף כאשר החלו לעבוד אותו יחבורוהו רוסית-עברית, שלא תהיה בו תועלת לנו; ככן הכו תורה לר"ר מארגעל, שמתא את החסרון באופן טוב ורצוי. אבל לדאבוננו הוא אליה וקוץ בה, כי מחיר החוברת גדול מאד. מלון הוא צריך לכל העם ודבר שהכל צריכים לו מחירו נמוך ולא טוב עשה המו"ל בהוציאו את המלון בחבורות קטנות. אלו עשה מחיר מצער לחבורות עבות והדפיסן בכמה אלפים עקסמפליים, אז היה לו עסק טוב וכל הצריכים לו היו משיגים אותו. עוד יכול הוא לתקן את המעות.

מרי רברי במסירה אעיר, כי בעלי המסורה, אשר מנו חסרות ויתרות וכו' לא קבעו יתרותם, כ"א בספרי הקרש וכותבי הספרים צריכים להזהר בהם, אבל בכתבי חול לא מפיחם אנו חיים, והכותב מלות המה, הנה, ימה, שמה וכו' בלא רגש (כאשר נקרו בעלי המסורה בספרים להורות [לתנוקות], שהמלה מלעיל, ע"פ שמופה ה' קמוצה, אינו נקרא חיטא, וכן ברקוקים אחרים.

מר יודא רוזנבוים ומר יעקב רוזנבוים מברכים את מר מאיר מאירשטיק לחתונת בתו פייגל ונדרבים 1.20 הנני מברך את גיסי הרב מו"ה יקותיאל בלאו ואשתו לחתונת בתם עלקא. ש. מ. לור. הנני מברך את ידידי מר חיים ווייצנר לחתונת בנו. ש. מ. לור. חברת 'תושיה' בקראקא מברכת את מר זלמן שפירא לחתונתו ונורבת כתר לקוסה הלאמית.

ג'ימנאזיום עברי.

בכל הגמנויות הכיללים יתכבדו צנינו לישראל ויגדלו ללל תורה וכל נוי שהיכלת צידו הלל יסנה, כי יוכל לגדל את צנו בגמנויות הצברי, צברלה, סצו יקצינו התלמידים לקח צנוקרא, ס"ק ופוסק'ים צידע עם כל התלמידים, אשר ילמדו בגמנויות אשר להגנוסלה ויחנכי צדתנו ולמונתנו הקדושה הנקורה לנו. וזקוף הסנה יקצלו תעודות, אשר יסוו צברכו לכל דבר לתעודות הגמנויות אשר למונסלה. למונכלים כסרים צוזל ולהסגרה נעולה ידאג הרב ראש ציה"ק. גס פולנית ילמדו סס.

הזרסס: Rabbi Dr. M. JUNG, Ung. Brod (Mähren)

ניי אייננעריכטעטע קראסויער

כשרה דאמפפועלכוואארען-פאבריק

מיט דער בעסטען מאדערנסען מאשינע, ערציגט שענע, פרימא סאלאמי יועראנעזער, ברוסט, שינקען, קרענווירסל א.ו.ו. פערזעהען מיט הכשר של הרב הגאון דפה שליט"א. עמשיעחלש צו בילליגסשען פרייעזען, אויף פערלאנגען ווירד פרייקוראנטע עם הכשר אייגענשיפט.

מנחם מענדל גראזער.

Emanuel Glaser, Dampselchwarenfabrik

KRAKAU, Bozego-Ciala 8.

מ. פרייליך

ק. אויסשליסליך פאטענטירט

ספעציאליסט אין באנדאוש-פאך

פיר ברובלידענדע

בעזימטער דעם עהרענדיפלאם דער "סאציעטע" היגעניקיע אין פאדוא לעמבערג גראדעצקא 35.

הערן מ. פרייליך ספעציאליסט פיר ברובלידענדע, אייזשל, ערצייער פאך ק. פאטענט באנדאושען אין לעמבערג. פאן דען אייניגסטען אונד אויפריכטיגסטען געפיהלען מיינעם הערצעם פערנאלאסט שפרעבע איך איהנען הערמיט עפפענטליך מיינען פערבינדליכסטען דאנק פיר ריא וואונדערבארע רעסטונג מיינעם פאן אייניגען הערפארדראגענדען ערצענען, אהנע לעבענס געפעהרליכע אפעראציאן אויפגענעבענען לעבענס, אייזש. - נאכדעם איך איבער אראשהז דעם העררן דיר. ס. מעטה אין יאסלא אין איהרע אישטאלט איס האלבשטארטען צישטאנד דע אנעקאמען בין, האבען זיא עם דורך איהרע נאטורהילמעטהאמע אהנע אפעראציאן אונד מעריקאמעטע ראצו געבראכט, מיך בינגען 10 מינוטען פאן מיינעם שווערען ליידען שמערצלאו צו בעפרייען, אונד קאנן איך ראהער אויס אייגענער ערפאהרונג נור זיא אלס דען איינציגען ספעציאליסטען אין דיעזעם פאכע יעדען ברובלידענדען צום וואהלע זיינער געזונדהייט מיט פאללסטער געוויסענהאפטיגקייט אנעמפעהלען.

לעמבערג רען 4 יענער 1908.

Louis Aloyse Lorentz Dampfsägebeamter in Jasfo geb. Paris.

M. GALITZER

KRAKAU

Dietelsgasse 41, Grünwald's Haus

הויפט-ניידערלאגע זעממטליכער אר-
טיקעל אויף דעם געביעטע דער אפטיק,
הירורגיע עלעקטראמעניק, קאסמעטיק
אונד באנדאזשמיטעל. ברובאנדער פיר
ביידע געשלאכטער עט קינדער אין
בעסטער, סאלידעסטער אויספיהרונג.

Hotel Londres

Krakau, Stradom

Inhaber SALAMON WASSERLAUF

גרעסטעס האמעל דער יודישען קויפמאנ-
וועלט, נייד רענאוואירט, שעהנע צימער,
גוטע קיכע, שמרענג כשר, פיר זאמער-
סעזאן שעהנען גארמען איינגעריכטעט.
פיר פרעמדע געסטע, וועלכע ערצטע
ברויכען בעסטענס געאייגענע. עמפאָהלען
צו ביליגסטען פרייען.

ערשטע לעמבערגער

כשר דאמפף זעלבוואארען פאבריק
פאסט עט קאמפ'.

לעמבערג גאזאוואנאסע נומער 10.

קארל-לודוויגשטר. 41.
הויפטפיליאלען
אין לעמבערג
בא'מוף 18
באזשינא 20
1-12

איינציג דאשטעהנדע כשרה זעלבווארען
פאבריק, וועלכע אונטער אויפזיכט אונד מיט
הכשר מהרב הגאון הגדול רשכבי"ג מוהר"ר
יצחק שמעלקעס האב"ד מק"ק לבוב שטעהט.
ערצייגט דיא שענסטע סאלאמי עט פערשיע
דענע זעלבווארען צו ביליגע פרייען.

ווער לייכט געלד פער-

דיענען וויל, דער פער-

לאנגע דען גראסען

אילוסטור פרייקוראנט

איבער אוהרען, קעמטען.

גאלדווארען, בינאוילבער.

מוזיקווארען, אוהרענבעשטאנדטיילע אונד
ווערקצייגע. וועלכעס גראמט אונד פראנקא
פערזענדע ווירד.

F. PAMM, KRAKAU (Österreich)

Zielonagasse 3. Gegr. im Jahre 1852.

Billigste und Beste
Kautschuk - Stempel und Typen-
Fabrikation
I. HOROWITZ, KRAKAU.
Bozeczala No. 4.
Kautschuk-Typen 20% billiger als in Wien

Wyd.: { Naftali Hof.
S. M. Lazer.

Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
Drukiem S. L. Deutscher in Podgórze.

Abraham Pemper

Podgórze bei Krakau.

מעכאנישע

ווייסשטיקערייא פאבריק

יעדעס אייגענענדעמע מוסטער ווירד
גענויא עט ביליגסט אויסגעפיהרט

עפילעפסי

לחלו-הנפילה ר"ל, לשבץ (קראמפף) ולמחלות
עצבים אחרות יורשו ספר מיוחד ליה ויסבלוהו
בחנם פראנקא ע"י

Privil. Schwanen - Apotheke
Frankfurt a. M.

Saul Rafael Landau

Juvelier

KRAKAU Stradom 13.

עמפיעהלט, זיין רייכהאלטיגעס לאגער
פאן עכמען שווייטער גאלד אונד זילבער
אוהרען, גאלד קעמטען, גאלד אונד זילבער
& יובעלען וואארען. צו דען ביליגסטען
פרייען. רעעלסטע בעדיענונג.

Sina Pelz, Krakau

(Österreich) Gegründet 1873.

"עהע"

זיא קויפען, פערלאנגען זיא מיינען נייען
גראסען פרייקוראנט מיט ציר.
1400 אילוסטראציאנען פאן אוהרען,
קעמטען, גאלד, זילבער- בינאוילבער-
ניקעל- מוזיקוואארען אונד אנדערען
בעדארפסארטיקלען מיט

שטוינענד ביליגען פרייען.

זעלבע פערזענדע אויף פערלאנגען
גראמט אונד פראנקא. איינע פיינע ניקעל-
רעמאנטואיר- אוהר, זעהר גוט געהענד
2 פל. 10 קר. איינע פיינע זילבער-
רעמאנטואיר- אוהר, זעהר גוט גע-
הענד 3 פל. 75 קר. וועקער-אוהרען,
זעהר גוט געהענד פאן 1 פל. 15 קר.
אויפווערטס. איינע זילבערקעמטע
שאן פאן 80 קר. אויפווערטס.

ניכט

10.000

קראנען

אבער פיעלע קראנען
ערשפארען זי, ווען זי דען פרייקוראנט פאן
דער פירמא

Josef Feil, Krakau, Grodgasse 60
Uhrmacher & Juwelier

פערלאנגען, דער איהנען פראנקא אונד גראמט
צוגעזענדע ווירד.

האמעל & רעסטוראציאן

זאממט גוטע בעראמונג עצה טובה
צו אללעס, נור בייא

וואלף זאלץ קראקווא

קראקווערנאסע 29 (קוזמארק)

Abonnieren Sie:

Die Wiener

Allgemeine Zeitung

6 Uhr-Blatt

um 6 Uhr Abends erscheinendes Journal, enthält:
politische, finanzielle und wirtschaftliche Informationen
ersten Ranges, ausführliche letzte Berichte des Reichs-
rathes, das vollständige

Coursblatt

der Wiener Börse, Coursdepeschen von allen plätzen,
Waarenberichte etc.

In allen Verschleisslocalen einzeln und im
Abonnement erhältlich.

Abonnementspreise

samt Zustellung oder Zusendung für Österreich-Ungarn:

Für 1 Monat K 2.80

» 3 Monate » 8.—

Die Expedition

Wien, I. Schulerstrasse Nr. 20.

Das Abonnement kann mit jedem Tage beginnen, muss
jedoch mit Schluss eines Monats enden.

פיר דיא האנדעלסיונגער אונטערבעהרליך!

Kaufmännischer Fern-Unterricht!

נאכשטעהנדע לעהרפאכער קאָנען פאן יעדערמאן אהנע בעזאנדערע
פארקענטיסע אים ברעפליכען וועגע גרינדליך ערלערנט ווערען:

1. דייטשע שפראכלעהרע	9. קויפמאנשישע רעכנען	17. געאגראפיע
2. האנדעלסקאָרעספאָנדענין	10. וועכעל-לעהרע	18. סטילסטיק
3. איינפאכע בוכפיהרונג	11. שאַנשרייבען	19. נאטורוויסענשאפט
4. דאָפּעלמע	12. קאָמפּטאָיר ארבייטען	20. געאָמעטריע & אלגעברא
5. אמעריקאנישע	13. ווארענקונדע	21. סטענאגראפיע (גאבעלסג.)
6. לאנדווירטשאפטל.	14. האנדעלס-געשיכטע	22. " (שטאלצע-שרמ.)
7. פאבריקס-	15. וועלטגעשיכטע	23. " (לעהמאן)
8. באַנק-	16. פאָלקסווירטשאפטלעהרע	24. דעבאמעטענשריפט(לעהמ.)

בייא גלייכצייטיגער טיילנאמהע אן 4 לעהרפאכערן נומער 23 גראמטס.

Gründliche briefliche Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.

אנפראגען נור געגען דעמורקארטע.

פראספעקטע אונד פראבעבריעפע יע 1 K פראנקא.

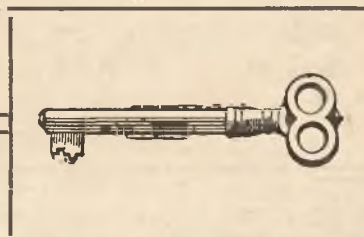
Erstes commercielles Unterrichts Institut. Abteilung für briefl. Unterricht

A. Weissmann, Podgórze—Krakau.

ציאניסטען ערהאלטען 10% ערמאסיונגונג. 1-13

Schicht-Seife

„Hirsch“ Marke: „Schlüssel“

Beste, ausgiebigste und deshalb billigste Seife.

Frei von allen schädlichen Beimengungen.

Überall zu haben!

Beim Einkauf achte man besonders darauf, dass jedes Stück Seife den
Namen „Schicht“ und eine der obigen Schutzmarken trägt.